

ІНТЕНСИФІКАЦІЯ

творчої роботи учнів

молодших класів

САМОЛЮК А. А.

УДК 37.026.9:908

СУЧАСНИЙ розвиток вітчизняної педагогічної науки в галузі виховання особистості визначається взаємодією різних чинників: з одного боку, превалюванням теоретичної спадщини педагогіки радянської доби, орієнтацією освіти й виховання дітей на традиційну методологію конструювання змісту, форм і методів пізнання ними довкілля, домінуванням екстенсивних тенденцій побудови навчально-виховного процесу в загальноосвітній школі, з іншого – спостерігається розширення концептуального поля вітчизняної педагогіки, обґрунтування та розробка нових підходів, напрямів взаємодії виховної теорії і практики, спрямованої на формуван-

ня творчої, соціально активної, духовно й морально збагаченої та фізично здорової особистості.

Ураховуючи ці тенденції, у змісті Національної доктрини розвитку освіти України у XXI ст., Національної програми виховання дітей та учнівської молоді в Україні, Законах України «Про загальну середню освіту» й «Про позашкільну освіту» актуалізовано увагу на тому, що провідною метою навчально-виховної діяльності різних навчальних закладів є формування та розвиток творчої та соціальної активності особистості, формування її системи гуманістичних і моральних цінностей. Тому вдосконалення сучасної загальної освіти передбачає орієнтацію навчальних закладів на інтелектуально-творчий розвиток особистості, побудову змісту освіти й виховання на

інноваційних підходах, що забезпечує результативність освітньо-виховного процесу, адже суспільний розвиток, поступ держави на шляху інтеграції в європейський і світовий інформаційний простір дедалі більше потребує особистості дослідницько-інноваційного типу.

Актуалізація психолого-педагогічних проблем творчої активності особистості в соціокультурному середовищі, розвитку її творчого потенціалу та формування її соціальної активності в контексті активної життєдіяльності, філософсько-культурологічних аспектів соціальної природи особистості була й залишається провідним напрямом розбудови сучасного освітнього простору держави. Ці аспекти проблеми відображені в працях В. Кременя, В. Крисаченка, П. Сауха, В. Сухомлинського, О. Сухомлинської, Г. Філіпчука та ін.

Дослідження процесів розвитку особистості в її онтогенезі, різноманітних психолого-педагогічних механізмах пізнання нею навколишньої дійсності здійснили І. Бех, Л. Божович, Л. Виготський, О. Киричук, О. Леонт'єв, С. Максименко, С. Рубінштейн, М. Сметанський, В. Сухомлинський, К. Ушинський та ін.

Провідним концептом досліджуваної проблеми є розгляд дитини як суб'єкта активної життєдіяльності в навколишньому середовищі, особливостей формування активності й розвитку самоактивності, що набули характеристики в наукових працях К. Абульханової-Славської, Б. Ананьєва, Г. Балла, І. Беха, Л. Божович, П. Блонського, Я. Коломенського, О. Леонт'єва, С. Максименка, В. Рибалка та ін.

Особливості розвитку активності дитини як суб'єкта життєдіяльності у процесі навчання й виховання, дидактичних основ цих процесів, організації й здійснення дозвілєвої та практичної діяльності в доквіллі, зокрема й у процесі здійснення туристсько-краєзнавчої, дослідницької та соціально-значущої роботи схарактеризовано в наукових працях А. Алексюка, Ю. Бабанського, С. Гончарен-

ка, І. Жупанського, М. Костриці, М. Крачило, В. Лозової, А. Макаренка, В. Обозного, Г. Пустовіта, В. Серебря, М. Скаткіна, М. Сметанського, В. Сухомлинського, О. Топузова, А. Троцько, К. Ушинського, С. Шацького, П. Шищенка та ін.

Дослідження процесів становлення й розвитку шкільного краєзнавства й туристичної роботи учнів різного віку, форм і методик її організації в історико-педагогічному аспекті та в сучасних умовах схарактеризовано в наукових дослідженнях та працях Л. Бабенко, В. Бенедюк, Г. Вашенко, О. Костюкової, В. Приймачук, Н. Рудницької, Є. Рут, С. Совгіри, М. Соловея, В. Струманського, М. Стельмаховича, П. Тронька та ін.

На підставі аналізу результатів констатувального етапу нашого дослідження доведено, що кінцевою метою формування творчої активності учнів основної школи у процесі туристсько-краєзнавчої роботи в загальноосвітньому навчальному закладі є формування в їхній свідомості цілісної наукової картини світу, ціннісних категорій, ідей та переконань щодо навколишнього середовища – соціального і природного (теоретичний аспект), набуття відповідних знань, вироблення вмінь і навичок з його вивчення й охорони (теоретико-прикладний аспект), застосування набутих знань, сформованих умінь і навичок в організації та здійсненні туристсько-краєзнавчої роботи і колективом загальноосвітнього навчального закладу, і самостійно у процесі здійснення індивідуально й суспільно-значущої роботи (прикладний аспект).

Отже, на підставі узагальнення результатів експериментального дослідження визначено низку протиріч, що характеризують сучасний стан активізації творчої активності учнів основної школи у процесі туристсько-краєзнавчої роботи в загальноосвітніх навчальних закладах:

– сучасний стан організації й здійснення туристсько-краєзнавчої роботи учнів основної школи в загальноосвітньому навчальному

закладі як ефективної форми виховання особистості в дозвіллевій діяльності суперечить вимогам часу й можливостям цих закладів щодо її ефективного здійснення;

– посилені запити суспільства щодо створення належних умов для здобуття учнями основної школи якісної освіти і, головне, виховання творчої й соціально активної особистості вступають у протиріччя із застарілими підходами до відбору й компоновання змісту туристсько-краєзнавчої роботи в загальноосвітніх навчальних закладах, недосконалою структурою навчально-виховної діяльності не лише гуртка, секції чи творчої групи, але й навчального закладу загалом;

– сформована творча активність учнів основної школи суперечить обмеженим можливостям її практичного застосування в здійснюваній туристсько-краєзнавчій роботі в загальноосвітньому навчальному закладі, побудованій на репродуктивних формах її організації та відсутності умов практичного втілення під час розв'язання життєво важливих для учнів проблем;

– недостатньо сформовані провідні якості творчої особистості не усвідомлюються нею як життєво необхідні, а отже, не набувають якостей переконань, тому й суперечить необхідності розв'язання різноманітних життєво важливих проблем у змінних умовах життєдіяльності учнів основної школи в загальноосвітньому навчальному закладі.

Мета та завдання дослідження полягає у визначенні й характеристиці основних психолого-педагогічних механізмів і теоретичних підходів до активізації творчої активності учнів основної школи у процесі туристсько-краєзнавчої роботи, виокремленні змістовних аспектів педагогічного керівництва дозвіллевою діяльністю дитини в навчально-виховному процесі загальноосвітнього навчального закладу.

Отже, урахувавши результати аналізу праць зазначених вище авторів та результати здійсненого нами дослідження, визначено

сутність передумов ефективного формування творчої активності учнів основної школи у процесі туристсько-краєзнавчої роботи в загальноосвітньому навчальному закладі, що дало змогу схарактеризувати ряд провідних функцій цього процесу:

– узагальнення й систематизація набутих учнями знань, сформованих умінь і практичних навичок у навчально-виховному процесі загальноосвітнього навчального закладу та в процесі дозвіллевої діяльності під час здійснення туристсько-краєзнавчої роботи забезпечує ефективне входження дитини в учнівсько-педагогічний колектив навчального закладу, визначення свого місця й ролі у виконанні й індивідуально, і соціально значущої роботи;

– розвиток інтересів, розширення світогляду, набуття системи знань у їх логічній єдності й послідовності, що сприяє ефективному формуванню творчої активності учнів основної школи;

– індивідуалізація навчальної й дослідницької діяльності та практичної роботи особистості, зокрема в доквітлі. Процес індивідуалізації навчально-пізнавальної, пошукової чи дослідницької і практичної діяльності особистості під час здійснення туристсько-краєзнавчої роботи як важливої форми їхньої дозвіллевої діяльності в загальноосвітньому навчальному закладі має складну структуру побудови та способи здійснення, оскільки ґрунтується на особистісних замовленнях, інтересах, потребах та нахилах дітей, що постійно розвиваються й варіюються, у чому й простежується безперервна динамічність цієї освітньо-виховної ланки. Це, своєю чергою, визначає необхідність створення комфортних і партнерських суб'єкт-суб'єктних зв'язків і взаємозалежностей в учнівсько-вчительському колективі загальноосвітнього навчального закладу, що має забезпечити їх навчально-виховну ефективність. Оскільки за такого підходу досягаються умови спрямованості конкретної педагогічної дії на кожну особистість учнівського колективу, включення її в систему на-

вчальних, виховних, суспільно корисних і широких комунікативних зв'язків і за горизонталлю (між однолітками, членами гуртка чи секції) і за вертикаллю (між однолітками й педагогами, молодшими і старшими учнями та батьками);

– інтегруюча, сутність якої полягає в індивідуальній чи колективно організованій взаємопов'язаній, як за метою й завданнями, так і за напрямками й результатами туристсько-краєзнавчій роботі учнів основної школи в загальноосвітньому навчальному закладі;

– трансформаційна, що спрямовується на створення сприятливих умов для трансформації (перетворення через комплекс психологічних механізмів усвідомлення, запам'ятовування й засвоєння) важливих світоглядних знань, ідей і законів про навколишній світ, історичні явища, події та їх наслідки й на цій основі формування наукового світогляду й соціально активної позиції та творчого ставлення в різноманітних формах власної життєдіяльності;

– спрямовальна й коригувальна, характерна саме для навчально-виховної діяльності вчителів загальноосвітнього навчального закладу з організації й здійснення туристсько-краєзнавчої роботи та відбором і застосуванням ефективних форм, методів, засобів та педагогічних умов формування творчої активності учнів основної школи.

Ураховуючи сутнісні характеристики визначених нами функцій туристсько-краєзнавчої роботи у формуванні творчого потенціалу учнів основної школи, є підстави стверджувати, що їх застосування має на меті розвиток інтелектуальної, ціннісно-мотиваційної та діяльнісно-практичної сфери конкретної особистості, формування її творчої активності, життєвого досвіду взаємодії з навколишнім середовищем, уміння знаходити доцільні рішення й дії в розв'язанні життєво важливих індивідуальних і суспільно-значущих проблем. Дитина, стверджував В. Сухомлинський, обирає активну позицію щодо знань, «... із знаннями цікавіше працювати: дитина почу-

ває гордість від того, що завдяки набутим знанням вона робить щось потрібне людям, красиве» [1, с. 215].

Отже, схарактеризовані вище теоретичні основи, протиріччя й функції формування творчої активності учнів основної школи у процесі туристсько-краєзнавчої роботи в загальноосвітньому навчальному закладі дають нам змогу розглядати педагогічні умови формування досліджуваного феномену як сукупність і взаємозв'язок передумов, чинників і закономірностей, які забезпечують результативність виховної роботи [2, с. 102 – 104].

Такими педагогічними умовами, що пройшли апробацію у процесі нашого дослідження, є: наявність зразків креативного мислення, вчинків, дій, поведінки та діяльності як результат ефективної суб'єкт-суб'єктної взаємодії вчителя й учня основної школи у процесі туристсько-краєзнавчої роботи та відповідної спільної суспільно-значущої праці в довкіллі; суб'єктна позиція у творчій діяльності, що передбачає право й можливість кожного з учасників творчого процесу на власну думку й рішення, чим стимулюється творчий розвиток особистості учня основної школи й зберігається високий рівень творчості; стимулювання індивідуального стилю творчої діяльності й самовираження за умови постійного розвитку власних творчих можливостей і задатків до самостійного цілепокладання й мотивації, умінь і навичок оперувати власними діями в постійно змінних умовах, тим самим варіативно і творчо вирішувати нові завдання; логічна єдність інтегрованого й диференційованого змісту, форм і методів формування їхньої творчої активності у процесі туристсько-краєзнавчої роботи в загальноосвітньому навчальному закладі відповідно до вікових й індивідуальних можливостей учнів основної школи.

Тому можемо констатувати, що процес оволодіння учнями основної школи системними науковими знаннями, уміннями та практичними навичками у процесі туристсько-краєзнавчої роботи в загальноосвітньому на-

навчальному закладі за своєю сутністю є творчим процесом, безпосередньо пов'язаним з інтелектуальним, духовним та фізичним розвитком особистості, її самовираженням та самоствердженням у соціокультурному середовищі.

З усієї сукупності перерахованих положень щодо формування творчої активності особистості у процесі здійснення туристсько-краєзнавчої роботи особливого значення набувають саме ті, котрі безпосередньо пов'язані із задоволенням її конкретних потреб та інтересів на певному етапі онтогенезу. Так, у психолого-педагогічних працях Б. Ананьєва, І. Беха, Л. Божович, Л. Виготського, Я. Коломенського, О. Леонтьєва, С. Максименка, С. Рубінштейна, присвячених цій проблемі [3; 4; 5; 6; 7; 8], обґрунтовано, що джерелом активності особистості є її органічні та духовні потреби. Так, визначаючи потреби як рушійну і спрямовальну силу в пізнанні, вивченні особистістю об'єктів і явищ довкілля у процесі туристсько-краєзнавчої роботи, ми водночас визначаємо, що потреби є її позитивними або негативними переживаннями різноманітних життєвих ситуацій. Саме характер таких переживань зумовлений ставленням особистості до потреб і обставин, які сприяють або не сприяють їх задоволенню. Тоді внутрішніми рушійними силами до їх задоволення за умови творчої діяльності особистості в довкіллі стають мотиви, які є результатом усвідомлення особистістю змісту і спрямованості своїх потреб та інтересів.

Мотиви, за нашим висновком, є реальними спонуками до певних дій особистості за певних умов і в певних життєвих ситуаціях, тобто вони, як інтегроване особистісне утворення, розкривають нерозривний зв'язок суб'єктивного й об'єктивного, тим самим забезпечують єдність свідомості й поведінки учнів. Отже, «... стійкий і узагальнений мотив у плані самосвідомості і є відповідною якістю особистості, яка входить до її ціннісної системи, ... тоді мотив доцільно розглядати як особисту якість (цінність) у її генезі» [9].

Так, єдність цих двох категорій передбачає наявність певних психологічних установок, які виконують роль мотивів діяльності в навколишньому середовищі, за допомогою яких можуть бути задоволені потреби особистості. Однак, як зазначалося нами вище, психологічні установки можуть виконувати і позитивну (якщо вони сформовані на принципах моральних норм суспільства, духовної єдності людини й навколишнього її світу), і негативну (якщо їх формування відбулося під дією упередженості, необ'єктивності, жорсткого прагматизму щодо довкілля чи окремих його об'єктів) роль у формуванні системи цінностей особистості та її діяльності в довкіллі. Суттєва роль, як стверджує І. Бех, у набутті вихованцем особистісного смислу пропонованої освітньої, моральної чи практичної норми належить так званим образам-враженням, які залишають незабутній відбиток у пам'яті. Ці образи, відображаючи певні моральні ситуації, час від часу активізуються й оволодівають увагою дитини, підтримують інтерес до предмета спогадів, а з часом спонукають активно діяти у відповідному напрямі [10, с. 173].

Тоді ще раз можемо підтвердити нашу думку про те, що провідними мотивами творчої діяльності й вчинків учнів основної школи у процесі туристсько-краєзнавчої роботи в загальноосвітньому навчальному у закладі є насамперед інтереси й освітні запити. В аргументації цього висновку нами враховано, що інтерес – це стійке, вибіркове, емоційно забарвлене прагнення особистості до життєво значущих для неї об'єктів, яке обов'язково пов'язане з особистою зацікавленістю до них.

Розвиваючи цю думку, П. Вайнцвайг уважає інтерес та емоційне переживання його досягнення за рахунок творчості найвищою з людських функцій, яка дає змогу вивчити неповторність наших емоційних переживань, думок та використати свою природжену унікальність. На його думку, „люди народжені для творчості – це їх багатство, право й фундамент долі” [11, с. 145].

Отже, потреби й інтереси особистості визначають необхідний напрям та обсяги інтелектуальної діяльності та відповідної практичної роботи з вивчення довкілля на кожному з етапів онтогенезу дитини. Однак не менш важлива роль належить емоційним реакціям, які визначаються як «діяльність оцінювання» інформації, що учні опрацьовують під керівництвом вчителя, старших товаришів чи самотійно. Саме під час оцінювання об'єктивні наукові знання про об'єкти та явища довкілля набувають суб'єктивного емоційного спрямування, певного значення для особистості, тим самим можемо констатувати, що емоції здійснюють регулятивну функцію, спонукають її до набуття додаткових знань, здійснення вчинків або творчої діяльності, водночас вони можуть виконувати і стримувальну роль у цих процесах.

Тоді правомірним є висновок про те, що саме пережиті особистістю знання, утілені в морально вивірених поведінці та творчій діяльності мають силу переконань, а отже, починають здійснювати регулювальну й спрямовальну функції в життєдіяльності особистості, у її творчому розвитку й саморозвитку. Сама ця ознака є однією зі складників кінцевої мети формування творчої активності учнів основної школи у процесі туристсько-краєзнавчої роботи в загальноосвітньому навчальному закладі на основі сформованих стійких знань, інтересів, потреб, цінностей, переконань, моральних норм та практичних умінь, які, своєю чергою, є основними складниками творчої особистості.

Однак поведінка, а тим більше творча діяльність особистості, як свідчать результати нашого дослідження, не визначається лише інтересами, емоціями й потребами, вона жорстко регулюється сформованими переконаннями й ідеалами особистості. Складником переконань є набуті знання, інтелектуальні уміння та практичні навички, і хоча вони відіграють провідну роль у формуванні творчої активності особистості, проте вони не визначають у повному обсязі ставлення й зміст та напрями творчої діяльності учнів основної

школи в довкіллі в межах їхньої туристсько-краєзнавчої роботи.

Вихідним моментом у формуванні такого роду переконань, за нашим висновком, є ставлення особистості до ідей та ідеалів за умови обов'язкової позитивної їх оцінки. Зауважимо, що це ставлення має бути активним, оскільки лише за таких умов зміст суспільних ідей та ідеалів буде сприйнятий особистістю й стає складником її духовного світу [3]. Тобто поступово відбувається процес формування мети творчої діяльності, а отже, відповідального ставлення особистості до навколишнього світу, яке включає усвідомлення особистістю власної причетності до вирішення проблем своєї місцевості, краю та держави, переконання в необхідності обґрунтування з позиції моралі суспільства будь-яких власних дій у довкіллі.

Це підводить нас до висновку, що саме переконання, побудовані на набутих знаннях і водночас спонукають особистість до оцінювання дійсності та доцільних з морального погляду дій у довкіллі, визначають спрямованість особистості, яку ми розглядаємо як систему домінуючих цілей і мотивів поведінки та діяльності з вивчення довкілля, які, зрештою, визначають суспільну значущість і самоцінність особистості та її соціальний статус у колективі чи громаді.

Отже, саме духовний потенціал особистості, включаючи набуті нею знання, інтелектуальні вміння, оцінні судження та переживання, а також навички їх творчого переосмислення є основою реальних вчинків, спрямованих на досягнення особистого чи суспільного ідеалу [12].

Відтак, спрямованість разом із сформованим світоглядом є вищим регулятором поведінки і творчих дій особистості в навколишньому середовищі. Своєю чергою, спрямованість, мету діяльності, психологічну установку і навіть ідеал особистість не може визначити без сформованої власної самосвідомості. Самосвідомість визначаємо як вихідну позицію, як результат і чинник активного світосприйняття особистістю довкілля в усьому роз-

маїтти його взаємозв'язків і взаємозалежностей, результатом якого є формування емоційно-ціннісної сфери особистості на основі формування системи моральних установок.

У контексті останнього активне світосприйняття, на якому акцентує увагу І. Бех, має набувати в самосвідомості вихованця особистісного смислу, інакше воно втрачає моральну цінність. Тому завдання вихователя, продовжує він далі, полягає в тому, щоб сформувати людину зі стійким прагненням до діяльності – свідомої, творчої, а не пасивного спостерігача [10, с. 191].

Проблема формування творчої активності учнів основної школи у процесі туристсько-краєзнавчої роботи в загальноосвітньому навчальному закладі є й залишається на сьогодні складною, багаторівневою й багатоаспектною психолого-педагогічною проблемою, у її розв'язанні можуть бути обґрунтовано й запроваджено різноманітні напрями й підходи, кожний з яких, працюючи на розв'язання цієї важливої проблеми, буде мати різний зміст й, відповідно, результат. Тому проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми.

Подальшого вивчення вимагають умови створення цілісної й логічно вибудованої системи туристсько-краєзнавчої роботи від учнів початкових класів до старшокласників в умовах загальноосвітнього навчального закладу, розроблення та запровадження в педагогічну практику інноваційних форм і методик туристсько-краєзнавчої роботи як провідних категорій дозвілленої діяльності учнів; системне дослідження ролі соціального середовища як провідного чинника соціалізації й творчого розвитку дітей та учнівської молоді тощо.

Література

1. Сухомлинський В. О. Вибрані твори : в 5-и т. / Василь Олександрович Сухомлинський ; ред. кол.: Дзевєрін О. Г. (голова), Черпінський М. В. та ін.] – К. : Рад. шк. – 1977. – Т. 4. – 640 с.

2. Соловей М. В. Туристично-краєзнав-

ча робота у сучасному навчальному закладі / М. В. Соловей // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет ім. Григорія Сковороди» : наук.-теор. зб. – Переяслав-Хмельницький : ПП «СКД», 2009. – С. 102 – 104.

3. Бех І. Д. Виховання особистості : у 2-х кн. / І. Д. Бех. – К. : Либідь, 2003. – Кн. 1: Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади: наукове видання. – 280 с.

4. Леонтьєв А. Н. Проблемы развития психики / А. Н. Леонтьев. – М. : Просвещение, 1972. – 436 с.

5. Выготский Л. С. Мышление и речь. Избранные психологические исследования / Л. С. Выготский. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1956. – 567 с.

6. Рубинштейн С. Л. Принципы и пути развития психологии / С. Л. Рубинштейн. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1959. – 354 с.

7. Божович Л. И. Личность и ее формирование в детском возрасте / Л. И. Божович. – М. : Просвещение, 1968. – 356 с.

8. Максименко С. Д. Психология личности / С. Д. Максименко. – К. : Вид. ТОВ КММ, 2007. – 296 с.

9. Максименко С. Д. Общая психология / С. Д. Максименко. – К. : Ваклер, 2004. – 523 с.

10. Рубинштейн С. Л. Проблемы общей психологии / С. Л. Рубинштейн. – М. : Педагогика, 1976. – 416 с.

11. Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання / І. Д. Бех. – К. : ІЗМН, 1998. – 204 с.

12. Вайнцвайг П. Десять заповедей творческой личности ; пер. с англ. / П. Вайнцвайг – М. : Прогресс, 1990. – 187 с.

13. Пустовіт Г. П. Позашкільна освіта та виховання: теоретико-дидактичний аспект: монографія / Г. П. Пустовіт – Миколаїв : Вид-во МДУ ім. В. О. Сухомлинського, 2010. – К. 1. – 379 с.

* * *

Самолук А. А. Інтенсифікація творчої роботи учнів молодших класів

У статті визначено й схарактеризовано основні психолого-педагогічні механізми й теоретичні підходи до активізації творчої активності учнів основної школи у процесі туристсько-краєзнавчої роботи, виокремлено змістові аспекти педагогічного керівництва дозвіллевою діяльністю дитини в навчально-виховному процесі загальноосвітнього навчального закладу.

Також описано головні принципи активізації творчої активності учнів основної школи. Доведено, що кінцевою метою формування творчої активності учнів основної школи у процесі туристсько-краєзнавчої роботи в загальноосвітньому навчальному закладі є формування в їхній свідомості цілісної наукової картини світу, ціннісних категорій, ідей та переконань щодо навколишнього середовища – соціального і природного, набуття відповідних знань, вироблення вмінь і навичок з його вивчення й охорони та їх застосування у процесі туристсько-краєзнавчої роботи.

Ключові слова: особистість, краєзнавча робота, теоретичні підходи, принципи, учні основної школи, творча активність, загальноосвітній навчальний заклад.

Самолук А. А. Интенсификация творческой работы учеников младших классов

В статье определены и охарактеризованы основные психолого-педагогические механизмы и теоретические подходы к активизации творческой активности учащихся основной школы в процессе туристско-краеведческой работы, выделены содержательные аспекты педагогического руководства досуговой деятельностью ребенка в учебно-воспитательном процессе общеобразовательного учебного заведения.

Также описаны главные принципы активизации творческой активности учащихся основной школы. Доказано, что конечной целью формирования творческой активности учащихся основной школы в процессе туристско-краеведческой работы в общеобразовательном учебном заведении является формирование в их сознании целостной научной картины мира, ценностных категорий, идей

и убеждений относительно окружающей их среды – социальной и природной, умений и навыков ее изучения и сбережения, а также применение на практике знаний в процессе туристско-краеведческой работы.

Ключевые слова: личность, краеведческая работа, теоретические подходы, принципы, учащиеся основной школы, творческая активность, общеобразовательное учебное заведение.

Samolyuk A. A. Acceleration of the Creativity of Secondary School Students by means of Tourism and Regional Studies

The article identifies and characterizes the major psychological and pedagogical mechanisms and theoretical approaches to the acceleration of creativity in secondary school students by means of tourism and regional studies. The author defines the content of pedagogical supervision of children's leisure activities that are incorporated into the secondary school educational process.

On the basis of the theoretical analysis of numerous research in this area, as well as own findings, the author identifies the essence of the prerequisites for the effective formation of creativity among secondary school students utilizing the capacity of tourism and regional studies, as well as characterizes a number of main features of this process. The description of the pedagogical conditions for the effective realization of this process is centered around lower-level preconditions, factors, and regularities, which are interrelated and, acting together, ensure educational effectiveness.

The major principles of the acceleration of the creativity of secondary school students are also characterized in the article. The author argues that the shaping of the holistic picture of the world, values, ideas, and beliefs regarding the environment, both social and natural, acquisition by the students of the knowledge in this area, development of environmental study and protection skills, as well as their application are the ultimate goal of the acceleration of creativity of students in the course of tourism and regional studies at educational institutions.

Key words: personality, regional studies, theoretical approaches, principles, creativity, secondary school students, comprehensive educational institution.

Стаття надійшла до редакції 05.04.2013 р.

Прийнято до друку 26.04.2013 р.